

од значаја за изучавање низа питања из друштвено-политичког живота на Балкану 60-тих година XIX вијека.

Карасјов оправдано истиче да цјелокупна дјелатност Живојина Жујовића није још довољно изучена. Треба одати признање аутору ове запажене књиге што је својим обимним радом знатно олакшао посао будућим истраживачима живота и рада овог познатог српског демократе. Чини се да је „руски период“ Живојина Жујовића у потпуности изучен, да су резултати до којих је Карасјов дошао сасвим сигурни и да неће бити потребе да се они провјеравају. Аутор је утврдио да централно мјесто у публицистич-

кој дјелатности Жујовића за вријеме његовог боравка у Русији чине проблеми ослободилачке борбе словенских, особито балканских народа, њихов национални препород, питања веза међу њима и политика великих сила према њиховом националноослободилачком покрету. Карасјов је, осим тога, дао пуну карактеристику Жујовића као политичара, интелектуалца, теоретичара и јавног радника. Тако је он, и у том погледу, дао једну од најуспјешнијих монографија о овом познатом зачетнику новог, демократског правца у српском друштвеном животу.

Радоман Јовановић

САВРЕМЕНА ЕПОХА И ЊЕНЕ ИДЕОЛОГИЈЕ

Зборник радова, Титоград 1975

Зборник радова *Савремена епоха и њене идеологије* у ствари је друга публикација коју је припремило Друштво историчара Црне Горе. За прву његову публикацију — *Црна Гора у 20. вијеку* — објављену у едицији Прилози настави историје, коиздавач је био Завод за издавање уџбеника и уџбеничке литературе Србије. За ову публикацију коиздавач је Републички завод за унапређивање школства Црне Горе. Податак да су у оба случаја коиздавачи истакнуте образовне институције, које се баве унапређивањем и модернизацијом наставе, одређује и намјену ових издања.

Савремена епоха и њене идеологије у ствари је Зборник радова прочитаних на научно-стручном скупу, који је одржан прије двије-три године у Будви, у организацији приређивача овога издања. Том приликом је, ваља то записати, обрађено укупно седам тема: *Прудон* — идеолог малограђанског социјализма, *Маркс* — творац научног социјализма, *Лењин* — теоретичар и практичар епохе империјализма и социјалистичких револуција, *Троцки* — о револуцији, партији и држави, *Стаљинизација* Лењинових теза

о партији, држави и револуцији послје Лењинове смрти, *Мао Це Тунг* — теоретичар кинеског пута у социјализам, и *Коминформ* и идеологија самоуправног социјализма. Референти су били, како се то види и из ове публикације, истакнути познаваоци конкретних тема: историчари, филозофи, политиколози, правници, економисти, социолози. Са мањим изузецима све ове њихове радове налазимо у зборнику *Савремена епоха и њене идеологије*.

Овако компонована публикација произишла је из настојања и жеље да се модернизује и актуелизира настава, при чему не мислимо само на потребу њене идеологизације. Надопуна знања нашег наставног кадра у школама — из ове области — мора се ускладити са значајем ове теме и потребом њеног тумачења у условима све испољенијег друштвеног интереса за идеолошко уздизање кадрова свих узраста и профила. Отуда је проистекла и потреба освјетљавања знања о најизразитијим представницима савремене епохе, у првом реду с аспекта њене идеологије.

Извјесно је да се ова публикација као и скуп који јој је прет-

ходио, по много чему разликује од сличних. Није претјерано рећи да је ово изузетно позитиван при мјер савремено конципираног рада. Само овако је и било могуће на нови методолошки начин објаснити комплексност историјских епоха. Јер, поред пресека друштвено-историјских збивања у посљедњих 100 година — дата су и тумачења историјске условљености појаве разних идеологија и њихове карактеристичне поставке. Иако дуг, тај период, у суштини представља једну тематску цјелину која се заокружава идеологијом самоуправног социјализма. Овако конципиран рад окупио је стручњаке разних профила и научних дисциплина: др Чедомир Попов, проф. др Радован Павићевић, проф. др Михаило Војводић, др Драгутин Лековић, проф. др Мило Марковић, др Веселин Ђуретић, др Душан Живковић, др Радован Радоњић и Драгутин Шобајић. Штета је што су изостала саопштења проф. др Бранка Петрановића, др Бранка Ивановића и др Бранка Ковачевића. Извјесну надопуну представља прилог мр Мила Стругара — Идејност у настави историје и формирање научног погледа на свијет код ученика.

Интердисциплинарност у профилу стручњака и тема је значајна новина и изузетан квалитет ове публикације. Овако компонована интердисциплинарна екипа стручњака показала је својим радовима колико су историјске епохе комплексне и колико материјални историјски услови детерминишу идеологију. Историју не треба сводити само на фактогра-

фију, а историчара на фактографа. Овај зборник радова још једном је потврдио потребу да историчар по мало буде и филозоф, исто тако и филозофи у својим апстракцијама морају много чвршће да стоје на фактима и фактографији. Истакли смо само ове двије научне дисциплине за примјер. Но, овдје се једнако мисли и на потребу прожимања осталих: политиколога и политикологије, социолога и социологије, економиста и економије итд. Извјесно је да се морамо навикавати једни на друге. Парцијалним посматрањем и тумачењем проблема нијесмо исцрпили сву његову сложеност. Уз то, се парцијалност често претвара у једностраност.

На крају ваља рећи да би ова позитивна новина у тематском опредељењу и структури публикације требало да резултира и новим начином мишљења и гледања на историјску прошлост. То никако не значи социологизацију историје као науке. Композиција и остварени домет овога рада представља настојање и жељу да се поред политичке историје једнако озбиљно и потпуно разматрају и друге компоненте, ни мање важне ни одвећ битне за разумијевање сложених друштвених процеса.

Зборник радова *Савремена епоха и њене идеологије* представља користан подухват издавача — Друштва историчара Црне Горе и Републичког завода за унапређивање школства. Зато ће то бити драгоцену литературу за студенте, наставнике и професоре средњих школа.

Зоран Лакић

Мр БОРИСЛАВ УСКОКОВИЋ, ТУРИЗАМ КАО ФАКТОР ПРИВРЕДНОГ РАЗВОЈА ЦРНЕ ГОРЕ

Титоград, 1975.

У послеријатном периоду Црна Гора је постигла значајни привредни развој. Једна од њених привредних грана је туризам, који се динамично развијао нарочито посљедњих петнаестак година, особито на Црногорском

приморју. Развој туризма има вишесгруки значај, не само у привреди већ и у цјелокупном развоју Црне Горе и Југославије. Посљедњих година се с правом све више посвећује пажња и изучавању историје привреде Црне Го-